

regis eadem die in Budae expugnatione ope divina e Turcis reportatam celebrandum instituit, et alia, quae pariter leguntur in sexta lectione Officii nominis B. M. V., quod in Ecclesia universali recitatur Dominica infra octavam Nativitatis SSmae Virginis, ibi: „Quod quidem venerabile nomen, jam pridem in quibusdam christiani orbis partibus speciali ritu cultum Innocentius XI. Romanus Pontifex ob insignem victoriam sub ejusdem Virginis Mariae praesidio de immanissimo Turcarum tyranno cervici populi christiani insultante Viennae in Austria partam et in perenne tanti beneficii monumentum in Ecclesia universali singulis annis Dominica infra octavam Nativitatis B. V. M. celebrari praecipit.“

16. *Absolutis his, quae duas postremas respiciunt lectiones et quae faciliora esse visa sunt, redire necesse est ad primam lectionem, in qua Sanctus Dominicus dicitur institutor SSmi Rosarii monitu Beatissimae Virginis*, quae ipsi inspiravit, ut illud omni mentis fervore praedicaret, tamquam singulare praesidium ad haereses evertendas et vitia extinguenda; cumque asseratur, Summos Pontifices Leonem X., s. Pium V., Gregorium XIII., Sixtum V. ac reliquos alios Summos Pontifices usque ad haec tempora in suis apostolicis diplomatibus dixisse, Sanctum Dominicum fuisse institutorem et auctorem rosarii, quaerendum in primis est pro recto examine, an ea revera fuerint a dictis Pontificibus asserta.

17. Quoad Summum Pontificem Leonem Papam X. haec leguntur in ejus Constitutione, quae est in ordine secunda in appendice tom. 3. Bullarii veteris, in qua confirmat Indulgentias confraternitatis rosarii, ibi: „Sane pro parte dilectorum filiorum prioris et fratrum praedicatorum do-

mus Coloniensis nuper exhibita petitio continebat, quod olim, prout in historiis legitur, a s. Dominico quaedam confraternitas utriusque sexus fidelium de Rosario ejusdem B. V. M. nuncupata ad honorem angelicae salutationis instituta et in diversis mundi partibus praedicata fuit sequentibus signis; sed cum ipsa confraternitas decursu temporis fere neglecta fuisset et in oblivionem transiisset ac anno 1475 civitas et dioecesis Coloniensis gravibus bellis premeretur, eadem confraternitas etc. in Ecclesia dictae domus innovata et de novo instituta fuit.“

18. Quoad s. Pium V. haec sunt, quae habentur in ejus constitutione 86. Bull. tom. 2., ibi: „Spiritu Sancto, ut pie creditur, afflatus beatus Dominicus ordinis fratrum Praedicatorum auctor, cujus institutum et regulam, cum in minoribus essemus, expresse professi sumus, qua nunc temporis occasione, quo Albigensium haeresi partes Galliarum et Italiae misere vexabantur, et tam multos excaecaverat saeculares, ut in Domini sacerdotes et clericos saevissime furerent, levans in coelum oculos etc., respiciens modum facilem et omnibus pervium ac admodum pium orandi et precandi Deum, Rosarium seu Psalterium ejusdem B. Mariae V. nuncupatum, quo eadem Beatissima Virgo salutatione angelica centies et quinquagies ad numerum Davidici Psalterii repetita et oratione dominica ad quamlibet decimam cum certis meditationibus totam ejusdem D. N. Jesu Christi vitam demonstrantibus interposita, veneratur, excogitavit excogitatumque per sanctae rom. Ecclesiae partes propagavit orandique modo praedicto per assecclas beati Dominici, fratres videlicet ordinis praedicti, divulgato et a nonnullis accepto, coeperunt Christifideles iis meditationibus accensi, iis precibus inflammati in alios viros repente mutari, haeresum tene-

brae remitti et lux catholicae fidei aperiri, et ad hanc orandi formam pro locorum diversitate sodalitates per fratres ejusdem ordinis ad hoc a suis superioribus legitime deputatos institui et confratres in eis describi.“

19. Quoad Gregorium XIII. haec leguntur in ejus constitutione 2. Bull. pariter tom. 2., ibi: „Quia vero preces ad Deum oblatae eo gratiores ad illius conspectum ascendunt, quo dignioribus intercessoribus et pio aliquo orandi modo offeruntur, memores, b. Dominicum ordinis Praedicatorum institutorem, cum et Gallia et Italia a perniciosis premerentur haeresibus, ad iram Dei placandam et Beatissimae Virginis intercessionem implorandam piissimum illum orandi modum instituisse, quod Rosarium seu Psalterium B. V. Mariae nuncupatur.“

20. Quoad Sixtum V. haec leguntur in ejus constitutione 21. Bull. tom. 2.: „Attendentes itaque, quam religioni nostrae fructuosum fuerit SSmi Psalterii Rosarii nuncupati, gloriosae semper Virginis Mariae almae Dei genitricis institutum, per b. Dominicum ordinis fratrum Praedicatorum auctorem, Spiritu Sancto, ut creditur, afflatum, excogitatum quantaque exinde mundo provenerint et in dies prove-niant bona et quod propterea utriusque sexus Christifidelium confraternitates sub invocatione Rosarii ejusdem B. Mariae V. in diversis orbis Ecclesiis ac capellis et altaribus canonicè institutae etc.“

21. Inter alios Pontifices, qui s. Dominicum dixerunt auctorem et institutorem SSmi Rosarii, referri merito possunt Clemens VIII., Alexander VII., Innocentius XI. et Clemens XI.; Clemens quippe VIII. loquens de Ecclesia s. Sixti in via Ardeatina in suis apostolicis literis editis anno 1601 et per extensum relatis inter monumenta conventus Tolosani de Rosario part. 1.

Decreta authentica. Tom. III.

pag. 113. num. 9. ait, ibi: „Deinde in Ecclesia ejusdem monasterii s. Dominicus B. Virginis Rosarium instituit et promulgavit anno Domini 1216.“ Item Alexander PP. VII. in suo Brevi impresso in Collectione seu Bullario confraternitatum ordinis Praedicatorum Romae typis camerilibus impresso anno 1668, sic inquit, ibi: „Cum, sicut nos alias acceperamus, in diversis orbis christiani partibus pia erga s. Dominicum ordinis fratrum Praedicatorum fundatorem et Rosarii B. V. Mariae auctorem devotio inducta fuisset, prout id ipsum de praesenti etiam viget.“ Et consimilia verba leguntur in alio Brevi venerabilis Dei servi Innocentii XI. expedito anno 1683 et impresso inter dicta monumenta conventus Tolosani citata pag. 113. num. 15. et demum in alio Brevi san. mem. Clementis PP. XI., editi dies 25. Januarii 1704, in quo concessit indulgentias ad septennium s. Dominicum tertia feria colentibus, in quo profecto rerum themate non videtur, ullo modo esse dubitandum de his, quae exponuntur in prima lectione, summos videlicet Pontifices Leonem X., s. Pium V., Gregorium XIII., Sixtum V. et alios summos Pontifices usque ad haec tempora in suis apostolicis diplomatibus professos fuisse, quod incredibili cum animarum fructu saluberrimum institutum SSmi Rosarii fuit a s. Dominico inventum.

22. Sufficere haec deberent ad rem, de qua nunc agitur; ut enim inquit Malvenda in annalibus ordinis Praedicatorum ad annum 1218 pag. mihi 132.: „Romanorum Pontificum apertissima attestazione exploratissimum esse constat, s. Dominicum Praedicatorum ordinis fundatorem, virum apostolicum, ipsisque apostolis propemodum conferendum, tam admirabilis ac coelestis plane inventi, nempe Rosarii, non sine Spiritus Sancti afflatu, extitisse cogi-

tatorem, auctorem, promulgatorem et clarissimum ubique terrarum christiani orbis praeconem"; sed cum multa inter auctores de primo SSmi Rosarii inventore et auctore enarrentur, nec omnino incongruum nec inopportunum futurum esse existimo, si varia de hac re placita in praesenti exponam non animo impugnandi ea, quae in tot apostolicis constitutionibus relata sunt, sed ut patefacta uniuscujusque contrarii asserti debilitate tuta permaneant et inconcussa romanorum Pontificum asserta.

23. *Prima itaque opinio est eorum, qui Rosarium Ecclesiae ipsi coaevum volunt et asserunt*, unde Basseilus ad imperatorem Maximilianum in lib. de corona Rosarii ait: „Coronarius salutandae Mariae ritus novitiis inventis nequaquam adscribitur, siquidem cum ipsa pene Ecclesia pullulavit“, et cohaerenter ad haec non desunt alii referentes Rosarium ab ipsa B. V. Mariae potuisse recitari, nec enim implicat, quin ipsa, quae numquam peccavit, dicere potuerit absque falsitate, *dimitte nobis debita nostra*, orando videlicet non pro se sed pro corpore fidelium, uti theologice perpendunt Toletus ad cap. 12. Lucae annot. 13., et Baptista Novatus tom. 1. de eminentia Deiparae cap. 3. quaest. 15., et quin ulterius eadem B. Virgo salutationem angelicam recitare potuerit ad recolendum mysterium ex salutatione peractum, uti late prosequitur Theophilus Raynaldus oper. tom. 7. pag. mihi 67. num. 28. et pluribus seq., et quia a potentia ad actum non deducitur argumentum ad rem concludens, hinc est, quod alii ad ulteriora procedendo probare intendunt, non solum potuisse recitari sed recitatum fuisse a B. Virgine Rosarium, cum pars Coronae seu Rosarii ejusdem Virginis conservetur inter reliquias hic in Urbe in Ecclesia s. Mariae in Campitelli, uti praeter Theophilum

loco citato testantur Joannes Carolus Poteza in libro visitationis Pii PP. V. fol. 232. part. 2., Macrus in notitia vocabulorum ecclesiasticorum in verbo Globuli, Elias de Amato tom. 1. epist. erudit. pag. 362., Pompejus Sarnellius Episcopus Vigiliensis in suis epistolis ecclesiasticis tom. 6. epist. 5., et comprobari dicitur ex sequenti monumento Honorii PP. III., quod ita se habet:

„In nomine Domini amen, anno 1217, Pontificatus Domini Honorii PP. anno ejusdem secundo, indictione 6., mensis Aprilis die 5., consecrata est Ecclesia haec ab eodem summo Pontifice (sermo est de Ecclesia s. Mariae in Campitellis) et universali Papa, per cuius sanctas manus reconditae sunt in hoc altari B. M. V. multae reliquiae Sanctorum et Sanctarum, videlicet de ligno sanctae Crucis, de lacte, capellis et vestimentis gloriosae Virg. Mariae. Item pars coronae de Pater Noster Virginis Mariae.“

Cum autem multa sint, quae huic obstant assumpto, formalis videlicet et juridica recognitio memorati monumenti Honorii PP. III., et quod verba illa: *pars coronae de Pater Noster Virginis Mariae*, Rosarium indigent ab ipsa Beata Virgine adhibitum, cum naturaliter etiam et sine violentia significare possint Rosarium ab alia persona adhibitum et in honorem B. V. Mariae recitatum, et cum praedicto tempore, quo usus Rosarii auctore sancto patre Dominico, ut infra demonstrabitur, incepit, potuerit Rosarium inter reliquias recondi ob frequentia miracula, quae in ejus recitatione Deus operari dignabatur, uti plene habetur apud Bzovium in continuatione annalium Cardinalis Baronii ad annum 1213 num. 10. et seq., hinc est, quod pedes tuto figi non valent in hac prima opinione, quae pietatem potius redolet quam veritatem.

24. *Secunda opinio est eorum, qui Rosarii institutionem ad ipsos apostolos et signanter ad sanctum referunt Bartholomaeum*. Ad hoc assertum videtur b. Alanus de Rupe in suo opere de psalterio Christi ac Mariae olim compilato a Joanne Andrea Coppestein et a mendis expurgato a Dominico Riera, sic etenim ipse ait pag. mihi 8.: „S. Bartholomaeus apostolus quoque eam, hoc est, angelicam salutationem et die centies et centies nocte frequentasse proditur cum totidem adgeniculationibus. Quo in numero quatuor insunt quinquagenae, quorum tres sic oratae psalterium Christi Jesu constituunt ex centum quinquaginta dominicis orationibus constans, sicut illud ex totidem angelicis salutationibus dictis Mariae efficit psalterium. Quartam vero quinquagenam adjecit apostolus ob devotionis causam, ipsi Deoque notam; inde Ecclesia seu Congregatio Christifidelium cupiens imitari exemplum orandi synagogae, ad modum psalterii Davidici, quod centum quinquaginta psalmis completur, eundem ad numerum, totidem orationes dominicas et angelicas salutationes junctim suis in comprecationibus usurpavit.“ At haec opinio non habet plus roboris quam alia antecedenter exposita, adeoque Suarez de religione tom. 2. lib. 3. cap. 9., de Rosario num. 12. post relatum hanc opinionem ait: „alii denique usque ad tempora apostolorum referunt“, loquitur de institutione Rosarii, „quod magis incertum est.“

25. *Tertia opinio est eorum, qui ad antiquissimos Eremitas inventum referunt SS. Rosarium*, cum certum sit, numeratas per calculos preces fuisse ab illis usurpatas. De Paulo siquidem monacho haec leguntur apud Sozomenum lib. 6. hist. eccl. cap. 20., ubi ait: „Orationi tantum vacabat, trecentas orationes velut tributum quod-

dam quotidie persolvens Deo. Ac ne forte aberraret ab integro numero, trecentis lapidibus in sinum suum congestis ad singulas preces singulos projiciebat lapides. Assumptis itaque lapillis planum fiebat, orationes numero lapillorum aequales jam complevisse.“

26. Concordat Palladius in historia lansiaca cap. 23., ibi: „Hic habebat trecentas preces expressas et praestitutas, totidem habens in sinu suo calculos et in unaquaque oratione jacens unum calculum“, et rursus cap. 24. exponens accessum ejusdem Pauli ad s. Macarium Alexandrinum narrat, propter spiritualem utilitatem ei dixisse: „Abba Macari valde affligor. Coëgit enim Christi servus dicere causam, propter quam molestia afficiebatur. Is vero ei dixit: In quodam vico habitat quaedam virgo, quae trigesimum annum jam exeratur, de qua multi mihi narrarunt, quod praeter sabbatum et dominicam nullo alio die vescitur sed toto tempore trahens hebdomadam et post quinque dies comedens facit septuaginta orationes. Hoc cum didicissem, meipsum reprobavi, quod vir creatus his viribus corporis, non potuerim facere plus, quam trecentas orationes. Ei respondit s. Macarius dicens: Sexagesimus annus agitur, ex quo centum constitutas facio orationes, et laborans manibus ea, quae sunt ad alimentum necessaria, et fratribus utilitatem reddens conversionis, nec mea me indicat ratio, quod fuerim negligens; si tu autem, cum trecentas facias orationes, judicaris a conscientia, aperte ostendis, te non pure orare vel posse plures orationes facere quam facias.“

27. *Ostendunt hucusque deducta antiquissimum morem repetitionis orationum et earum numeri per calculos, ex quo inferri posse videtur ad ipsum Rosarium, quod repetitis orationibus*

dominicalibus et angelicis salutationibus per calculos numeratis constat; quocirca Rosweidus in notis ad Palladii historiam lansiacam perpendens mox narratum factum Pauli monachi sic loquitur: „Hinc probatur vetus usus calculorum Rosarii, ut frustranei sint haeretici, qui vel recentem inventionem vel superstitionem calumniantur“, uti legitur pag. 783. n. 33. At id nullo modo probare videtur usum Rosarii ab eremitis tunc adhibitum, cum ex allegatis Sozomeni et Palladii testimoniis desumatur, repetitas orationes fuisse ab illis usurpatis et etiam per calculas numeratas, sed non habeatur, quod ab eisdem repetitae fuerint orationes dominicales et angelicae salutationes, ex quibus, uti notum est, conflatur Rosarium.

28. *Quarta opinio est ea, quae institutionem Rosarii refert ad s. Benedictum, sed cum inter fideles tempore s. Benedicti salutatio angelica seu oratio, quae dicitur Ave Maria, non esset in usu, hinc est, non ita facile suaderi posse, quod institutum Rosarii ad s. Benedictum sit referendum.*

29. *Et quidem, quod tempore s. Benedicti non esset inter fideles in usu angelica salutatio, patet, cum dicti usus ante saeculum undecimum nullum reperiatur vestigium; symboli etenim tantummodo et orationis dominicae ante saeculum undecimum mentio habetur, quocirca Eligius in homiliis ad populum ab Audoenis relatis ait: „Symbolum et orationem dominicam cum fide et devotione dicite“, et in sermone Leonis PP. IV. legitur: „Attendite, ut parochianis vestris symbolum apostolorum et orationem dominicam insinuetis“, nec alio modo loquuntur Concilia Cloveschoviense in Anglia canone 10., et Germanica: Francosardiense, Moguntinum anni 1813 et alia, et Odo Parisiensis Episcopus Mauriti ab anno 1196 successor inter primos*

fuit, qui statutum edidit salutationem angelicam addens orationi dominicae et symbolo, ibi: „Exhortentur populum semper Presbyteri ad dicendam orationem dominicam et Credo in Deum et salutationem B. Virginis.“ Idemque omnino totidem verbis anno 1246 praescribitur a Decanis ecclesiae Rothomagensis et abinde citra salutationis angelicae precatio fere in legem evasit apud omnes, unde si ex his et aliis pluribus facile cumulatim desumitur, tempore s. Benedicti orationem salutationis angelicae non fuisse in usu apud fideles, redit assumptum in superioribus insinuat, quod institutio Rosarii ad s. Benedictum referri non potest.

30. *Quinta opinio est eorum, qui venerabilem Bedam auctorem faciunt Rosarii; sed cum ea, quae mox de s. Benedicto dicta sunt, sibi vindicent locum etiam quoad venerabilem Bedam, non potest idcirco venerabilis Beda haberi pro institutore SSmi Rosarii, unde Joannes Mabillon Presbyter et monachus Benedictinus in sua praefatione ad saeculum quintum n. 125. inquit: „Si salutationis angelicae usus nondum invaluerat, ut superius ostendimus, aevo s. Benedicti neque Bedae, frustra ejus institutio ad illa tempora revocatur“, et concordant Natalis Alexander in historia eccles. saeculi XIII. et XIV. art. 1. sub n. 5., ibi: „Sane Rosarii originem quidam ad s. Benedictum, alii ad ven. Bedam frustra referunt. Aevo s. Benedicti aut venerabilis Bedae salutationis angelicae in precibus recitandae usum nondum invaluisse probat doctissimus Mabillonius.“ Etiam Ignatius Hyacinthus Amat de Graveson in historia eccl. tom. 5. p. 523.: „Praeterea originem Rosarii nec ad s. Benedictum nec ad venerabilem Bedam referri posse, patet evidentissimo argumento, quod mihi supeditat doctissimus Pater Joannes Ma-*

billonius praefatione in saeculum quintum Benedictinum, quod est Ecclesiae decimum, ubi ex omnibus antiquis statutis luculentissime probat, aevo s. Benedicti aut ven. Bedae, necdum salutationis angelicae in precibus recitandae usum invaluisse eumque saeculo dumtaxat undecimo in Ecclesia frequentari coepisse, ex quo palam sequitur, nec s. Benedictum nec venerabilem Bedam Rosarii auctores esse potuisse, cum eorum aetate nondum apud fideles esset in usu recitatio salutationis angelicae, quae tamen, ut omnes plane norunt, praecipua pars Rosarii censetur.“

31. *Haud urgente, quod apud Anglos Rosarium dicitur Bedes, hujus etenim anglae vocis etymologia non descendit a verbo Beda, quasi quod ven. Beda fuerit auctor Rosarii, sed a Beltides, quae certum numerum orationum significat, sed non significat Rosarium ex orationibus dominicis et salutationibus angelicis compositum, ut infra demonstrabitur et bene perpendit Mabillon citata praefatione in saeculum quintum num. 125., ibi: „Huc id torquent, quod Rosarium apud Anglos Bedes nomine appellatur tamquam a Beda auctore. At potuit alia de causa sic vocari, puta in Beltide.“*

32. *Sexta opinio institutorem facit Rosarii quemdam Petrum eremitam civem Ambianensem, de quo sic loquitur Polidorus Virgilius lib. 5., de inventoribus rerum cap. 9., ibi: „Caeterum, ut rationem cum Deo habere possemus, quoties ipsam dominicam precem cum angelica salutatione recitarem, est modus orandi postremo inventus per calculos, ut ita dicam, ligneos, quos vulgus modo preculas modo patres nostros appellat. Hi numero quinquaginta quinque ita ordine distinguuntur, ut post denos singuli majusculi affigantur filo; sunt enim perforati, et quot hi sunt, toties do-*

minicam precem, quot illi, toties angelicam salutationem ter numerum ineundo recitent terque symbolum brevius inferant et id Deiparae Virginis psalterium nuncupant. Ejus rei auctor fuit Petrus eremita homo gallicus civis Ambianensis, qui abhinc annis quadraginta triginta, hoc est circiter annum salutis humanae millesimum nonagesimum sanctitate floruit egitque cum rom. Pontifice, ut bellum asiaticum a nostris sumptum fuerit, quo Hierosolyma recepta est. Hodie tantus honor ejusmodi calculis accessit, ut non modo ex ligno fuccino et corralio, sed ex auro argentoque fiant sintque mulieribus instar ornamenti.“ Haec ille, cui quoque adstipulatus est Genebrardus lib. 4. chronographiae pag. 593. antiquae editionis.

33. *Adversus hoc Polydori Virgillii effatum facere posse mirabiliter videtur celebre adagium Cardinalis Baronii in apparatu ad annales n. 12., ibi: „Quod a recentiore auctore, de rebus antiquis sine alicujus testimonio vetustiore profertur, contemnitur.“*

34. *Urget etiam, quod scriptores recentiores referentes ad Petrum Rosarii institutionem non sunt inter se concordantes, quis videlicet fuerit ille Petrus; cum nonnulli asserant, Petrum hunc fuisse monachum Benedictinum, et alii velint, fuisse celebrem eremitam sacri belli tubicinem tempore Urbani II., uti fuse habetur apud Theophilum Raynaudum tom. 7., in Diptychis Marianis p. 231. Rursus Wilelmus Tyri Archiepiscopus scriptor diligentissimus saeculi duodecimi in libris de bello sacro, quibus sacrarum expeditionum historiam complectitur a Concilio Claramontano sub Urbano II. anno 1095 usque ad annum 1180 saepe mentionem facit Petri eremita Ambianensis, nec ullum facit verbum de instituto ab ipso Rosario. Denique*

probabile admodum est, hanc assertionem originem habuisse ex his, quae contigerunt ineunte saeculo duodecimo et quae leguntur apud Herimann. in spicilegio Dacherii tom. 12. pag. 414 et 415; in libello etenim ab eodem Herimanno conscripto de restauratione coenobii s. Martini Tornacensis narratur, secundam constructionem Lesciensis in Hannonia monasterii factam fuisse a Theodorico de Ovesniis et Ada ejus conjugem et quemdam eremitam in proxima silva visionem habuisse de dicto Theodorico in Dei iudicio vocato, ex quo in bello contra comitem Balduinum nonnulla monasteria combussisset et Beatissimam Virginem pro eo intercessisset, „quia Ada ejus uxor angelicam salutationem singulis diebus sexagies explicasset et vigies quidem prostrata, vigies genibus flexis, vigies autem stando, aut in Ecclesia aut in cubiculo suo aut in aliquo secreto loco, Ave Maria gratia plena Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus et benedictus fructus ventris tui, commemorare et in tantum id diffamatum fuisse, ut etiam Gosequinus filius alterius Adae, qui avunculo suo praefato Theodorico successerat, easdem salutationes Beatae Mariae quotidie replicaret militibusque suis eas dicere suaderet“; probabile etenim admodum est, quod eremita hic fuerit a Polydoro confusus cum Petro eremita, sed cum praedicta Adae devotio in Beatissimam Virginem potuerit ad summum esse initium coronae Beatae Mariae, sed non rosarii, de quo nunc agitur, unusquisque facili negotio concludere poterit, non esse rosarii institutionem referendam vel ad eremitam, de quo Herimannus, vel ad Petrum eremitam, de quo Polydorus, vel ad Petrum monachum Benedictinum, de quo alii auctores apud Theophilum verba fecerunt, uti bene prosequitur saepe allegatus Pater Mabillon prae-

fat. in saeculum quintum n. 127., ubi recitato Herimanni testimonio subdit: „Hoc initium puto coronae Beatae Virginis, quam eo tempore, id est ineunte duodecimo saeculo, novam fuisse ex his Herimanni verbis intelligitur, quod si eremita ille idem sit cum Petro eremita, cui a Polydoro Virgilio inventum rosarii tribuitur, hinc apparet, quo fundamento dictum sit, quia scilicet hanc Adae in Beatissimam Virginem devotionem in publicum divulgavit.“

35. *Septima opinio est eorum, qui rosarii institutorem faciunt venerabilem fratrem Alanum de Rupe Ordinis Praedicatorum, sed haec opinio nulli innititur stabili fundamento, quando quidem cum post mortem Sancti Dominici consuetudo recitandi rosarii vel hominum negligentia vel daemonis arte paulatim excidere coepisset, ita ut pene extincta videretur, Alanus hic sui temporis celeberrimus concionator collapsam s. rosarii devotionem totis viribus restituit, uti non solum legitur in breviario dominicano die 8. SSmi Rosarii in secundo nocturno Officii, sed etiam plene habetur apud Joannem Trithemium Ordinis Divi Benedicti monachum et scriptorem eruditissimum in opere de scriptoribus ecclesiasticis editionis Basileensis anni 1494, ubi vero Alanus ait: „Alanus de Rupe, natione Theutonicus Ordinis Praedicatorum, vir in divinis scripturis eruditus, in declamandis sermonibus ad populum excellentissimae opinionis, vita et conversatione Deo devotus et Beatae Mariae semper Virginis amator praecipuus ejusque rosarii et famulatus promotor venerandus, a qua etiam singulari dono supernae consolationis aliquoties meruit recreari et jam in aeterna felicitate refoveri etc., moritur autem in conventu Luvallensi sub Frederico Imperatore III. et Sixto Papa IV., anno Domini 1474, indictione*

septima, in vigilia Assumptionis B. M. V., cujus rosarium et Passionis Christi recordativum psalterium, quod diu jam fuit neglectum, revocavit ad mentes et exercitia hominum, ob cujus honorem confraternitatem constituit, quae per Apostolicam Sedem confirmata in dies augetur et multis salutare praebet exercitium.“

36. Additur, quod circa haec tempora, anno videlicet 1479, Summus Pontifex Sixtus IV. rosarium approbavit et illud recitantibus Indulgentias concessit; cumque praedictus Pontifex in sua Constitutione tom. 1. non loquatur de rosario tunc instituto sed potius restituto, ibi: „Sane pro parte Dilecti Filii nobilis viri Francisci ducis et dilectae in Christo Filiae nobilis mulieris Margaritae ejus contoralis ducissae Brabantiae et pluribus aliis locis, crescente fidelium devotione, ab aliquo tempore citra innovatus est certus modus sive ritus orandi pius et devotus, qui etiam antiquis temporibus a christifidelibus in diversis partibus observabatur, videlicet, quod quilibet volens eo modo orare, dicit quilibet die ad honorem Dei et B. V. M. et contra imminetia mundi pericula toties angelicam salutationem Ave Maria, quot sunt psalmi in psalterio Davidico, videlicet centies et quinquagies, singulis decem salutationibus hujusmodi orationem dominicam semel praeponendo et ipse ritus sive modus orandi psalterium Mariae Virginis vulgariter nuncupatur.“ Signum evidentissimum hoc est, non fuisse rosarium tunc primo institutum a venerabili Alano de Rupe.

37. Et quod notatu dignum est, cum adhuc extet opus ejusdem Alani de Rupe de psalterio Christi ac Mariae, scriptum ad Episcopum Tornacensem et olim compilatum a Joanne Andrea Cappelstein et a mendis expurgatum a Dominica Riera, uti supra dictum fuit

et in ejus cap. 8., idem Alanus totus sit in probanda antiquitate rosarii et hoc ipsum caput concludat sequentibus verbis: „Quibus ex omnibus de plano liquet, quod dicere vel praedicare psalterium Virginis Mariae minime de ulla novitatis nota juste suspectum haberi culparique possit: adeo ritus et antiquissimus et honoratissimus in Ecclesia, tametsi per incuriam hominum et temporum injuriam subinde torpuit neglectus“, nemo est, qui non videat, immerito asseri, hunc Alanum fuisse rosarii institutorem sed eum potius pro restauratore et propagatore habendum esse adeoque omnia complectendo, bene subdit Navarrus in Miscellaneis de oratione, ubi loquitur de rosario, pag. mihi 743, ibi: „Primum igitur fuit, a quo habuit originem hoc genus orandi, ad quod respondit frater Albertus de Castellano vir pius et eruditus illustrissimi Ordinis Praedicatorum professor in eo libro, quem super rosario praefato copiosum scripsit p. 10, id, quod habet recepta sententia, nempe quod gloriosus ille beatus Dominicus patriarcha et institutor illustrissimi Ordinis Praedicatorum circiter annum 1200 inspirante ipsamet Virgine Matre tradidit genus hoc, quod tunc novum fuit, orandi et praedicandi per 150 Ave Maria et 15 Pater noster, quod appellavit psalterium Dominae nostrae, eo quod sicut psalterium Davidicum constat ex centum et 50 Ave Maria et quod licet a principio, praedicante ipso Dominico et fratribus ejus, fuisset fervide acceptum, postea tamen coepit tepide exceri et fere omitti, sed anno 1460, ipsamet Virgo resplendentissima apparuit in Rupe Britanica patri Alano fratri hujusdem Ordinis et egregio doctore egregieque sibi devoto, simul adhortata fuit, ut magna cura et studio per suam suorumque fratrum Praedicationem ad illud denuo orbem chri-

stianorum adhortaretur; quia non defuerunt, qui renovationi novae illius novi orandi inventi detraherent, Franciscus Dux Britanniae et Margarita ejus uxor alique multi supplicarunt obnix Sixto IV., qui tunc Ecclesiae praeerat universae, ut ad gloriam Dei et Virginis Matris auctoritate apostolica illud approbaret, quod lubentissime anno insequenti 1479 fecit.

38. *Ultima opinio est eorum, qui ad s. Franciscum referunt rosarii institutionem; sed in hac confutanda tempus terendum non est, cum modernioribus tantummodo temporibus publicari coeperit et quidem potius per picturas quam per scripturas; depicta siquidem fuit in civitate Tolosae imago Beatissimae Virginis, quae rosarium porrigebat s. Francisco et Clarae reque delata a fratribus Ordinis s. Dominici ad vicarios generales Archiepiscopi Tolosani prohibitum fuit fratribus Ordinis minorum hasce retinere et exponere picturas; cumque a iudicio vicariorum generalium interposita fuisset appellatio ad hanc S. R. C., S. C. praedictum confirmavit iudicatum, referente clarae memoriae Cardinali Francioto Sacraeque Congregationis resolutionem Alexander PP. VII. apostolicis literis confirmavit et in harum omnium executionem fratres minores Tolosani sese solemniter obligaverunt ad removendum dictas picturas, uti fuse refertur inter monumenta conventus Tolosani collecta a Joanne Jacobo Percin dicti conventus alumano, part. 3., de rosario cap. 7. et seqq., et apostolicae literae Alexandri VII. sunt impressae in bullario romano tom. 6., in ordine 149, inter eas dicti Pontificis, ibi: „Auctoritate apostolica tenore praesentium declaramus etc. non posse tabellam exponere, in qua Beatissima Virgo Dei Mater det rosarium s. Francisco et*

Clarae, prout etiam praefata omnia fieri prohibemus et servari mandamus.“

39. *Quapropter, si rosarii institutio nec ad Beatissimam Virginem nec ad apostolos nec ad patres in Eremodegentes, nec ad s. Benedictum nec ad venerabilem Bedam nec ad Petrum eremitam nec ad Petrum monachum nec ad venerabilem Alanum de Rupe nec ad s. Dominicum Franciscum referri potest, referenda erit ad s. Dominicum, uti habetur in apostolicis constitutionibus supra relatis. Cum enim ille strenue pugnaverit adversus Albigenses, qui Christum Dominum et Beatissimam Virginem blasphemis et haeresibus scelestissime offende- bant, idemque sanctus ordinis fratrum Praedicatorum sub auspiciis Beatissimae Virginis fuerit institutor, verisimile admodum est, ut ad retundendam impiae haereseos insaniam et excitandam in suo novo ordine devotionem erga Sanctissimam Virginem, vitae Christi mysteria simul et Mariae preces et laudes sacro et novo ritu in Ecclesiam introducere studuerit. Nulla intercedente dubitatione quoad impia praedicta Albigensium asserta, cum eorum meminerint Gulielmus de Nandis in chronico de anno 1209 et Lucas Fuldensis antiquus scriptor lib. 3. cap. 3. in opere adversus Albigenses et Petrus monachus Cisterciensis nepos et comes unius ex 10 Abbatibus missis ab Innocentio III. ad dictam haeresim expugnandam apud Duchesne in historiae Franc. scriptoribus; et in eo quod attinet ad institutionem ordinis fratrum Praedicatorum sub auspiciis Beatissimae Virginis, adest testimonium Vincentii Bellovacensis in speculo historiae, lib. 3. cap. 69., ubi haec refert de s. Dominico adhuc vivente: „Dominicus totum se ad orationem contulit, aures divinae clementiae reginaeque misericordiae Beatae Mariae, cui tamquam speciali patronae curam or-*

dinis totam commiserat, importunis clamoribus cordis interpellans“ etc. Huc quoque spectat illud, quod legitur apud Nicolaum Trivet in Spicilegio Dacheriano ad annum 1217, ubi ait, Beatissimam Virginem apparuisse Reginaldo Aurelianensi decano eidemque habitum, quo nunc utuntur fratres Praedicatorum, ostendisse, subdendo, *hic est habitus ordinis tui*; ut interea silentio praetereantur alia, quae habentur apud Thomam de Cantiprato, lib. 2., de apibus cap. 10., ubi scribit, Beatissimam Virginem apparuisse monacho Cistercensi viro pietate insignissimo et sic eum fuisse allocutam: *Meos fratres et filios recomendo et revelato pallio fratres Ordinis Praedicatorum sub eo contentos ostendit*; eodemque libro cap. 53. narrat aliam apparitionem Beatissimae Virginis cuidam fratri Ordinis Praedicatorum, qui aegrotabat, cuique dixit: *Ego mater Christi patrona Ordinis tui praemunire te veni.*

40. Adstipulantibus huic piaie, sed rationabili conjecturae nonnullis historicis documentis, quibus ostenditur *ab ipso s. Dominico rosarii confraternitates fuisse institutas*, et rosarii devotionem post ejus obitum fuisse in suo ordine propagatam et subinde ab ejusdem ordinis fratribus ad universum catholicum orbem extensam, ita ut rosarium habitum fuerit tamquam peculiare et pium patrimonium a s. Dominico suo ordini relictum.

41. *Quod autem a s. Dominico fuerint institutae rosarii confraternitates*, colligitur ex citata Bulla Leonis X. et ex ejus verbis supra relatis et iterum referendis: „Nuper exhibita petitio continebat, quod olim, prout in historiis legitur, a s. Dominico quaedam confraternitas utriusque sexus fidelium de rosario ejusdem B. M. V. nuncupata ad honorem angelicae salutationis instituta et in diversis mundi par-

tibus praedicata fuit sequentibus signis“ etc. Subditque Mabillonius praefatione in quintum seculum benedictinum ex Thoma Kempensi in chronico s. Agnetis n. 128.; „Institutio itaque confraternitatis de rosarii anno 1475, facta est in alma universitate Coloniensi per doctores Sac. Paginae Praedicatorum Ordinis, immo potius renovata est, quia per reverendissimum patrem Dominicum legitur praedicata, licet ad tempus fuerit neglecta et oblivioni tradita.“ Elapsisque triginta quatuor annis ab obitu s. Dominici concessa fuit anno 1254 ab Alexandro IV. Summo Pontifice Indulgentia confraternitati SSmi Rosarii erectae in Ecclesia fratrum Praedicatorum civitatis Placentinae et apostolicae hujus Pontificiae literae promotae ex archivio conventus s. Joannis dictae civitatis Ordinis Praedicatorum impressae sunt per extensum postotum secundum historiae ecclesiasticae Placentiae Petri Campi in regesto privilegiorum n. 108. p. 406. tom. 2., ubi idem auctor, p. 216, institutionem refert dictae confraternitatis in Ecclesia eorumdem fratrum Praedicatorum.

42. Quod pariter post obitum s. Dominici fuerit SSmi Rosarii devotio in universo Ordine Dominicano propagata, clare desumitur ex antiquis historiarum monumentis erudite collectis, tomo primo scriptorum Ordinis Praedicatorum inchoata a fratre Jacobo Quetif et absoluto a fratre Jacobo Echarde, tom. 1. p. 852: „Jam quoad usum apud nos hujus precando formulae, quod in hac re praecipuum est, antiquum esse nihil certius, vide ad annum 128. Frater Petrus Dacus, ubi laudatur quidam Nicolaus ejus socius, cum Parisios venit in gymnasio sanjacobeo theologiae operam daturus anno 1269 et qui anno sequenti, cum eadem rediens Colonia transito et B. Christianae Stunbellensi dedit suum Pater noster,